

ZÁKON O OCHRANĚ LIDSKÝCH PRÁV

---

17. srpna 2019

zpracoval: JUDr. Lukáš Lev Červinka

Česká republika v současné době nedisponuje dostatečnými nástroji k realizaci zahraniční politiky v oblasti ochrany lidských práv, demokratických hodnot, vlády práva, mezinárodního míru a bezpečnosti a ochrany životního prostředí (dále jen „ochrany lidských práv a demokratických hodnot“). V současnosti je Česká republika zcela závislá na mezinárodních organizacích, resp. Evropské unii, jde-li o možnost aktivně působit škálou nejrůznějších opatření na narušitele lidských práv a dalších chráněných hodnot. Tato opatření však postrádají pružnost a reakční efektivitu, jaká je vlastní individuálním opatřením a jaká je nezbytná pro schopnost okamžitě reagovat na nastalou situaci v různých koutech světa.

Pro zvýšení ochrany lidských práv a efektivity jejich realizace Česká republika přistoupila k řadě mezinárodních smluv a stala se členem celé řady mezinárodních organizací, jejichž cílem je právě prosazování lidských práv ve světě. Jedním ze standardních nástrojů ochrany lidských práv a demokratických hodnot těchto mezinárodních organizací je přijímání kolektivních opatření proti jejich narušitelům – mezinárodních sankcí. Tato kolektivní opatření cílí zejména na státy a národy jako celky. Takovéto sankce mívají silnější dopad na daný stát a jeho společnost, jsou však také doprovázeny nemalými negativními jevy, které dopadají na nevinné občany těchto států, kteří se na porušování lidských práv nepodílejí. Těmto negativním dopadům se snaží předejít mezinárodní sankce cílící přímo na narušitele. Nelze však pominout jejich značnou těžkopádnost, jde-li o porušování lidských práv ze strany jednotlivců, a nemožnost pružně a rychle reagovat na závadné jednání. Opatření jednotlivých států (individuální opatření) proti narušitelům lidských práv a hodnot demokracie a vlády práva jsou tak přirozeným doplněním mezinárodních sankcí.

Navrhovaná právní úprava představuje nový nástroj vlády pro realizaci zahraniční politiky České republiky, ale také pro naplnění jednoho ze základních smyslů existence států, jakožto garanta přirozených práv člověka. Z toho vycházejí i hlavní principy nové právní úpravy, především pak okruh chráněných zájmů, který je úhelným kamenem nové právní úpravy. Okruh chráněných zájmů je dvojí: v první řadě jsou to **přirozená práva člověka**, která je stát ze své podstaty povinován chránit a zajišťovat, v druhé pak **hodnoty, na nichž byla Česká republika založena**. Tyto dva okruhy chráněných zájmů reflektují jak povinnost České republiky chránit přirozená práva, tak skutečnost, že Česká republika není výtvozem *realpolitiky*, ale zhmotněním touhy národů žijících na jejím území po možnosti realizace vlastních hodnot – hodnot svobody a demokratické a spravedlivé společnosti – a myšlenek z nich vyvěrajících.

Chráněnými zájmy dle tohoto zákona jsou:

- a) lidská práva, včetně práva na příznivé životní prostředí a důstojný život,
- b) ochrana civilistů v ozbrojených konfliktech a ukončení ozbrojených konfliktů,
- c) mezinárodní právo,
- d) světový mír a bezpečnost,
- e) demokracie a právní stát, a
- f) vymýcení korupce a organizovaného zločinu.

Proces přijímání opatření

Proces přijímání opatření, resp. zařazování subjektu na seznam subjektů, na které se vztahují opatření, je znázorněn na níže přiložené infografice.

Ministerstvo zahraničních věcí průběžně sbírá informace o závadných jednáních¹, a to prostřednictvím své vlastní činnosti nebo informační spoluprací s jinými úřady či nestátními aktéry.

V případě, že vyhodnotí, že nějaké jednání naplňuje znaky závadného jednání dle zákona o ochraně lidských práv, může **ministr zahraničních věcí podat návrh na zařazení daného subjektu na seznam subjektů, na něž se vztahují opatření**. Takový návrh musí obsahovat, vedle identifikačních údajů daného subjektu rovněž vymezení navrhovaných opatření včetně doby, na kterou se navrhuje uvalit, popsání závadného jednání a informace, které svědčí o daném závadném jednání.

K takovému návrhu ministra zahraničních věcí se může následně vyjádřit ministr spravedlnosti a Rada vlády pro lidská práva. Vyjádří-li se, připojí ministr zahraničních věcí k návrhu rovněž vypořádání se s takovým vyjádřením. Následně je návrh postoupen vládě.

Vláda buďto návrh odmítne, nebo svým nařízením zařadí subjekt na seznam subjektů dle návrhu (případně prodlouží opatření apod. dle návrhu).

Přijatá opatření jsou prováděna Finančním analytickým úřadem a Ministerstvem zahraničních věcí ve vzájemné součinnosti. Dílčím způsobem se do provádění zapojují i další úřady. (Mechanismy provádění opatření dle navrhovaného zákona o ochraně lidských práv jsou obdobné a vycházejí z mechanismů provádění zakotvených v zákoně č. 69/2006 Sb., o provádění mezinárodních sankcí.)

Ministerstvo zahraničních věcí vyrozumí subjekt zařazený na seznam subjektů o jeho zařazení na seznam a o přijatých opatřeních, a to nejpozději s počátkem výkonu těchto opatření.

Druhy opatření

Opatřeními jsou příkaz, zákaz nebo omezení v oblasti²:

- a) obchodu a služeb,
- b) peněžních převodů, používání jiných platebních prostředků, nákupu a prodeje cenných papírů a investičních nástrojů,
- c) dopravy a spojů,
- d) vědeckotechnických a kulturních styků.

---

¹ **Závadným jednáním** je takové jednání, jenž zvlášť závažným způsobem narušuje či ohrožuje zájem chráněný tímto zákonem a obsahuje zahraničněpolitický prvek, nebo

- 1. podílení se na takovém jednání, jeho řízení či zosnování,
- 2. zjednání jiného k takovému jednání či slíbení odměny za takové jednání,
- 3. poskytnutí pomoci k takovému jednání, jeho usnadnění či umožnění,
- 4. kořistění, bezprostřední či zprostředkované, z takového jednání,
- 5. veřejné podněcování k takovému jednání či jeho veřejné schvalování;

Zahraničněpolitickým prvkem je jakýkoli aspekt spjatý se subjektem, na který se vztahují opatření, s jeho jednáním, následkem tohoto jednání či osobami, které se na takovém jednání podílely či byly cílem takového jednání, patřící do oblasti zahraniční politiky

² Podrobně pak § 12 - 14.

Ochrana a kontrola

Hlavním cílem navrhované právní úpravy je ochrana individuálních a kolektivních práv člověka. V rámci naplňování tohoto cíle je však třeba mít na zřeteli i legitimní práva subjektů, proti nimž jsou přijímána či prováděna opatření. Předkládaný zákon o ochraně lidských práv proto obsahuje víceúrovňový mechanismus efektivní ochrany dotčených subjektů.

1. **Vládní kontrola před zařazením na seznam** spočívá jednak v možnosti ministra spravedlnosti a Rady vlády pro lidská práva vyjádřit se k návrhu ministra zahraničních věcí ještě před jeho projednáním na vládě a povinnosti ministra zahraničních věcí se v návrhu s takovým vyjádřením vypořádat, jednak v nezbytnosti přijetí takového návrhu formou nařízení vlády, tedy nezbytnost projednání na vládě a přijetí takového návrhu vládou jako celkem. Zapojení ministra spravedlnosti a Rady vlády pro lidská práva zajišťuje, že při sledování zahraničně-politických cílů České republiky bude rovněž akcentován meziresortní pohled, včetně případného odlišného pohledu Rady vlády pro lidská práva, jejíž členové jsou i zástupci nestátních neziskových organizací či občanské společnosti.
2. **Pravidelný přezkum ministerstvem pro zahraniční věci** garantuje, že každé opatření bude přijato pouze na nezbytně dlouhou dobu a v případě pominutí důvodů pro zařazení na seznam bude daný subjekt navržen k vymazání ze seznamu. Každé opatření bude přezkoumáno MZV alespoň jednou ročně.
3. **Přiměřenost a časové omezení přijatých opatření** zajišťuje, že opatření nebudou zcela zjevně nepřiměřená závažnosti závadného jednání a zároveň bude přijímán jen na dobu nezbytně nutnou (max doba, na kterou lze opatření přijmout jsou 2 roky, poté je však možné jej prodloužit).
4. **Informování subjektu o jeho zařazení na seznam subjektů** představuje zásadní element garantující reálnou možnost subjektu se bránit proti přijatým opatřením, domnívá-li se, že byl zařazen na seznam subjektů neoprávněně.
5. **Právo subjektu bránit se proti zařazení na seznam** podnětem k ministrovi zahraničních věcí a v návaznosti na to možnost ministra zahraničních věcí navrhnout vládě vymazání subjektu ze seznamu subjektů.
6. **Právo subjektu bránit se proti zařazení na seznam žalobou u Nejvyššího správního soudu** je klíčovým prvkem v systému ochrany práv dotčených subjektů, který jim dává možnost obrátit se na nezávislý soudní orgán.
7. **Parlamentní kontrola** je doplňujícím prvkem kontrolního mechanismu zapojující rovněž přímo volené zástupce lidu v Parlamentu České republiky.

Přijímání opatření

dle zákona o ochraně lidských práv

